

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO

32 10

1. Obiekt 338/1

DOM MŁYNARZA, OB. BUDYNEK MIESZKALNY W ZESPOLE GOSPODARCZYM KAPITUŁY
KATEDRALNEJ CHEŁMIŃSKIEJ, NASTĘPNIE PELPLIŃSKIEJ

2. Czas powstania

4.ćw.XIX w.

3. Miejscowość

PELPLIN

11. Materiały graficzne

1.

4. Adres

ul. Przysań Jana Sobieskiego 3

ewidencja gruntów : działka nr 86/2

nr hipoteczny:

KW

5. Przynależność administracyjna

województwo: pomorskie

powiat: tczewski

gmina:

Pelplin

6. Współrzędne geograficzne

N 53.9283 ° E 18.6979 °

7. Poprzednie nazwy miejscowości

Polplin (1274 r.), Polplyn (1298),

Peplin (1583 r.)

8. Właściciel i jego adres

Kuria Diecezji Pelplińskiej

83-130 Pelplin

ul. Biskupa Domipika 11

9. Użytkownik i jego adres

Prywatni lokatorzy

10. Formy ochrony

A-1059 31.01.2018

Pomnik Historii na podstawie rozporządzenia
Prezydenta RP z dnia 23 kwietnia 2014 r.

W czasach funkcjonowania klasztoru cystersów w Pelplinie wszystkie młyny wraz z towarzyszącymi im zabudowaniami były oddawane w długoletnią dzierżawę. Młyny pelplińskie dzierżawiła od 1798 r. rodzina Klecewiczów.

W 1821 r. ustanowiono nową Diecezję Chełmińską z siedzibą w Pelplinie, a w dwa lata później rozwiązany został tutejszy klasztor ojców cystersów.

W 1824 r. do Pelplina przeniesiono siedzibę biskupstwa, kapitułę katedralną i centralne urzędy diecezji.

Od 1833 r. kapituła katedralna stała się formalnie właścicielką wszelkich nieruchomości pocysterskich, w tym zespołu gospodarczego z młynami.

Na mapach wsi Pelplin z 1820 i 1826 r. w miejscu omawianego obiektu widnieją jedynie zabudowania gospodarcze. Dopiero w 2. połowie stulecia odnotowano tu murowane budynki mieszkalne. Dom młynarza powstał zapewne po odbudowie młyna zniszczonego pożarem w 1895 r. Do jego budowy użyto cegły o wymiarach 27 x 13 x 7 cm, analogicznej jak w części południowej sąsiedniego budynku, także rozbudowanego w tym czasie.

W okresie międzywojennym obiekt należał do zespołu młyna, co potwierdza taksa ubezpieczeniowa z 02.08.1926 r. (Archiwum Diecezjalne), w spisie której figuruje budynek mieszkalny. Zespół był oddawany w dzierżawę jeszcze po ostatniej wojnie. Pochodząca z 1949 r. umowa dzierżawna z Julianem Zbuckim, wymienia w wykazie nieruchomości młyna budynek mieszkalny. W 1951 r. zespół młyna został znacjonalizowany, dom młynarza włączono do zasobów miejskich. Od 1989 r. ponownie stanowi własność kapituły katedralnej.

SYTUACJA: obiekt położony na wsch. brzegu wyspy zlokalizowanej między korytem rzeki Wierzycy od strony zach. i kanałem rzeki Wierzycy od strony wsch. Wyspę łączą z lądem dwa mosty: podwójny, przerzucony nad rzeką i kanałem w osi ul. Przystań Jana Sobieskiego oraz pojedynczy, wzniesiony jedynie nad kanałem w części pd. wyspy. Na teren wyspy prowadzi wjazd odchodzący od ul. Przystań J. Sobieskiego w kierunku pd., wzdłuż zabudowań gospodarczych budynków nr 2 i 3. Teren wyspy jest płaski, lekko wznoszący się w części zach. Brzegi kanału porasta obustronnie starodrzew liściasty, głównie olchy czarne i topole białe.

MATERIAŁ I KONSTRUKCJA

Mury: ściany tarczowe piwnicy wykonano z kamiennych otoczków średniej wielkości, układanych w dosyć regularnych warstwach, uzupełnionych gruzem ceglany, na zaprawie wapienno-piaskowej; mury obwodowe wzniesiono z cegły maszynowej o wymiarach 27 x 12,5 x 7 cm, w wążku krzyżowym, na zaprawie wapienno-piaskowej o wyprawionych spoinach, obecnie częściowo zatartych; cokół elewacji wykonany w dolnej części z ciętego kamienia na zaprawie wapienno-piaskowej, w górnej części z cegły z zakończeniem w formie rolki ułożonej z cegieł główek; ściany działowe piwnicy oraz parteru ceglane, ściany poddasza w konstrukcji szkieletowej wypełnionej cegłą.

Wieżba i pokrycie dachu: wieżba dachowa drewniana, łączona na kołki, konstrukcji krokwiowo-jętkowej; pokrycie połaci dachowych dachówką ceramiczną, podwójną karpiówką, układaną w łuskę; dach przedsionka kryty papą.

Stropy/sklepienia: w piwnicy sklepienie ceramiczne kolebkowe, o nieco obniżonej strzałce łuku, wzmocnione wtórnie żeliwnymi legarami charakterystycznymi dla stropów typu Kleina; strop nad parterem drewniany, belkowy.

Podłogi/posadzki: w piwnicy wylewka betonowa, w sieni, w pokojach podłoga deskowa nakryta płytą pilśniową, na poddaszu odkryte deski.

Schody: 1. do piwnicy ceglane, jednobiegowe, zakręcające; 2. na poddasze drewniane, jednobiegowe, zakręcające, balustrada ażurowa, szczeblinowa, słupek prosty, poręcz profilowana, jednostronna.

Stolarka okienna: pierwotna zachowana nielicznie (2 okna na elewacji wsch.), okna drewniane, skrzynkowe, 8-kwaterowe (2-dzielne, 4-poziomowe), ślemię stałe, profilowane, słupek dzielony, gładki.

Stolarka drzwiowa: 1. w piwnicy 2 pary drzwi jednoskrzydłowych, deskowo-szpungowych, na zawiasach czopowych; 2. drzwi w przybudówce jednoskrzydłowe, płycinowo-ramowe, z prostokątnymi płycinami rozmieszczonymi w dwóch poziomach, wyższymi w poziomie górnym, zachowana ozdobna, żeliwna klamka oraz szyld; 3. w mieszkaniach drzwi jednoskrzydłowe w profilowanym obramieniu, płycinowo-ramowe, z prostokątną płyciną w górnym i kwadratową w dolnym poziomie, zachowana prosta żeliwna klamka i szyld; 4. drzwi w mieszkaniu pd., dawne wejściowe z sieni, dwuskrzydłowe, płycinowo-ramowe, w profilowanych obramieniach.

14. Kubatura 930 m ³	15. Powierzchnia użytkowa 142 m ²	16. Przeznaczenie pierwotne Mieszkanie pracowników kurii (organista, dyrygent szkół śpiewaczej)	17. Użytkowanie obecne Mieszkalne
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja Brak danych		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) Fundamenty - stan dobry Ściany zewnętrzne - stan średni, czytelne pęknięcia muru szczególnie w nadpro- zach. okiennych, w nadprożu okna skrajnego elewacji wsch. grożące zawaleniem Ściany wewnętrzne – stan średni Stropy – stan zły, liczne zawilgocenia i ugięcia belek Stołarka okienna – oryginalna zachowana częściowo w stanie zadowalającym Stołarka drzwiowa – zachowane egzemplarze – stan dobry Wieżba i pokrycie dachu – stan zły, konieczny remont kapitalny Elementy wystroju elewacji – stan dobry Stan instalacji wod.-kan. – niezadowalający, konieczny remont	
20. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie Remont dachu i instalacji wodno-kanalizacyjnej.			

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

Archiwum Diecezjalne w Pelplinie, Inwentarz Archiwum Kapituły Katedralnej Chełmińskiej 1821-1992:

23. Die Bauangelegenheiten Domvicariengebäude, Domcuria, Chordirigenten-
hause 1869-1884

24. Die Bauangelegenheiten, Domvicariengebäude, Domcuria, Chordirigenten-
hause 1885-1901

33. Die Bauangelegenheiten Domcurien, Domvicarienwohnungen,, Küster und
Organist 1900-1910

34. Die Bauangelegenheiten Domkurien, Küster und Choralistenhause 1909-
1920

22. Bibliografia

1. R. Frydrychowicz, Geschichte der Cistercienserabtei Pelplin u. ihre Bau- und Kunst-
denkmäler, Düsseldorf 1905
2. J. Heise, Die Bau- und Kunstdenkmäler der Provinz Westpreussen, Bd. 1, 1887
3. J. St. Pasierb, J. Ciemnołowski, Pelplin, 1978
4. J. St. Pasierb, Pelplin i jego zabytki, 1993
5. B. Solecki, S. Brzeziński, Był taki Pelplin, 1998
6. B. Solecki, S. Brzeziński, Pelplin dawny i współczesny, 2011
7. E. Łużyńska, Pelplin i Doberan, architektura opactw cysterskich spokrewnionych
filiacyjnie, 2014

Archiwum Państwowe w Gdańsku, Zespół map regencji gdańskiej:

1. Plan sytuacyjny kapituły, 1835, APG sygn. V-18/131
2. Plan sytuacyjny wsi Pelplin, 1820, APG, sygn. V-18/1122
3. Plan sytuacyjny kapituły, ok. 1825, APG, sygn. V-18/132

24. Uwagi

25. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

26. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data, podpis autora)

tekst Jolanta Barton-Piórkowska, wrzesień 2017 r.

plany i rysunki Jolanta Barton-Piórkowska, wrzesień 2017 r.

fotografie Jolanta Barton-Piórkowska, wrzesień 2017 r.

} *JBP*

**KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE
PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO**

27. Załączniki

6.

1. Miejscowość	PELPLIN	5. Obiekt (nazwa jak w karcie), adres	6. Zawartość załącznika
2. Gmina	Pelplin	DOM MŁYNARZA W ZESPOLE GOSPODARCZYM	Tekst c.d.
3. Powiat	tczewski	KAPITUŁY KATEDRALNEJ PELPLIŃSKIEJ	
4. Województwo	pomorskie	Pelplin, ul. Przysiań Jana Sobieskiego 3.	

c.d. rubryki nr 13.

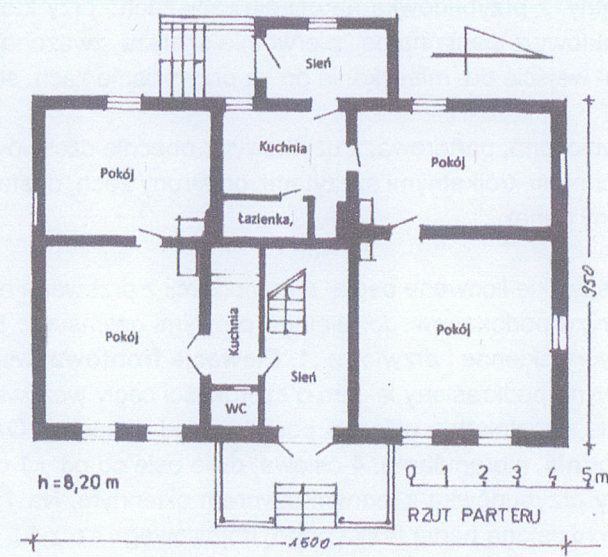
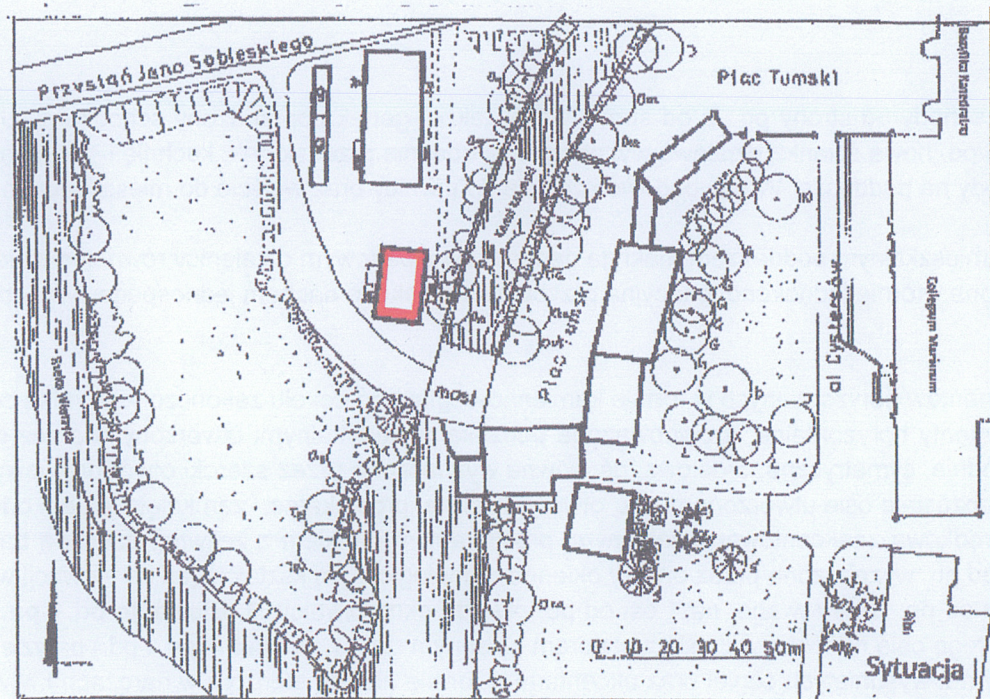
RZUT: prostokątny, z przybudówką na osi elewacji zach., przy której schody od strony pn., a od strony wsch. także ganek poprzedzony schodkami. Układ wnętrza czytelny, dwutraktowy z sienią na osi, pierwotnie szerszą, zwężoną od pd. nową ścianką działową wyznaczającą obecnie przedsionek, kuchnię i sanitariaty mieszkania pd. W sieni wejście do mieszkania pd., a przy ścianie zach. schody na poddasze. W przybudówce zejście do piwnicy oraz wejście do mieszkania pn.

BRYŁA: podpiwniczona, parterowa, z użytkowym, obecnie częściowo mieszkalnym poddaszem, nakryta dachem dwuspadowym o kalenicy równoległej do elewacji wsch., z obustronnymi, trójkątnymi szczytami; od strony zach. dostawiona wtórnie jednokondygnacyjna przybudówka nakryta dachem jednospadowym; od strony wsch. prostokątny ganek.

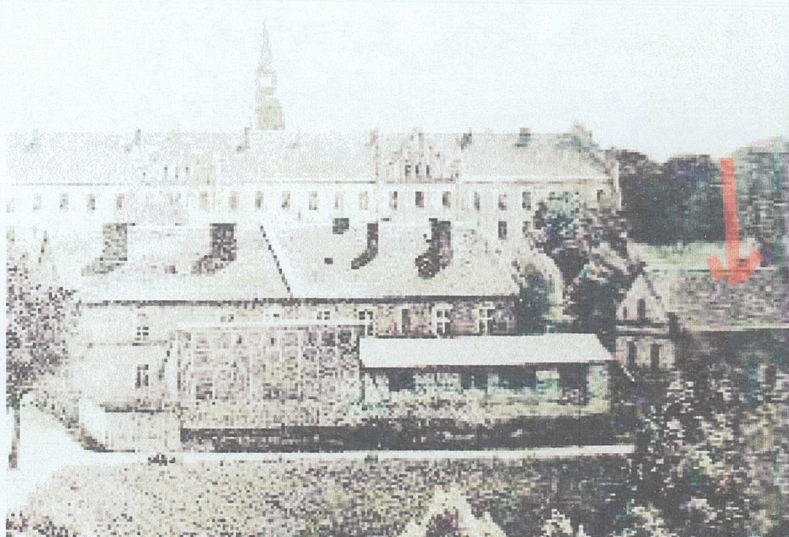
ELEWACJE: wszystkie licowane cegłą, o kompozycji z przewagą elementów horyzontalnych w formie kamienno-ceglanego cokołu zakończonego rolką ceglana oraz ceramicznego fryzu podokapowego, ujętego prostymi gzymsami. Elementy horyzontalne zrównoważone podziałami wertykalnymi utworzonymi przez osie wyznaczone przez otwory okienne i drzwiowe. **1. Elewacja frontowa**, wschodnia, symetryczna, 5-osiowa; oś główna wyznaczona przez szeroki otwór drzwiowy zamknięty łukiem odcinkowym, podkreślony łękiem o szerokości cegły wozówki; pozostałe osie utworzone przez otwory okienne, prostokątne, zamknięte łukiem odcinkowym z łękami oraz małe, prostokątne okienka powyżej, pod okapem. Oś środkowa zaakcentowana ceglanym, prostokątnym gankiem z żeliwną, ażurową balustradą. **2. Elewacja zachodnia**, nieregularna, 4-osiowa; dwie osie od pd. i 1 oś od pn. wyznaczone przez otwory okienne o analogicznym kształcie jak na elewacji wsch.; drugą oś od pn. tworzy przybudówka z jednym otworem okiennym. Na 1 osi od pn. zamurowane, na 1 osi od pd. otwarte okno piwnicy; **3. Elewacje pd. i pn.** o zbliżonej kompozycji, z wydzieloną partią trójkątnego, trójosiowego szczytu, którego osie nie pokrywają się z otworem okiennym (pn.) i wnękami (pn. i pd.) przyziemia. Szczyt o ramionach ujętych prostym gzymsem, podstawą z fryzem utworzonym z wysuniętych cegieł oraz akcentami w formie niskich sterczyn w narożach i w wierzchołku. Kompozycja pola szczytu symetryczna, wyznaczona przez otwory okienne, z których oś środkową tworzy największy z nich oraz kolisty, umieszczony powyżej.

WNĘTRZE: we wnętrzu zachowane drewniane schody na poddasze z deskową obudową ściany i ażurową balustradą, złożona z prostych szczebli, zachowanych częściowo. W mieszkaniu pn. znajduje się piec z białych kafli o ozdobnym gzymsem, pochodzący wg relacji mieszkańców z lat 50-tych XX w., w mieszkaniu pd. podobnie datowany piec z zielonych kafli.

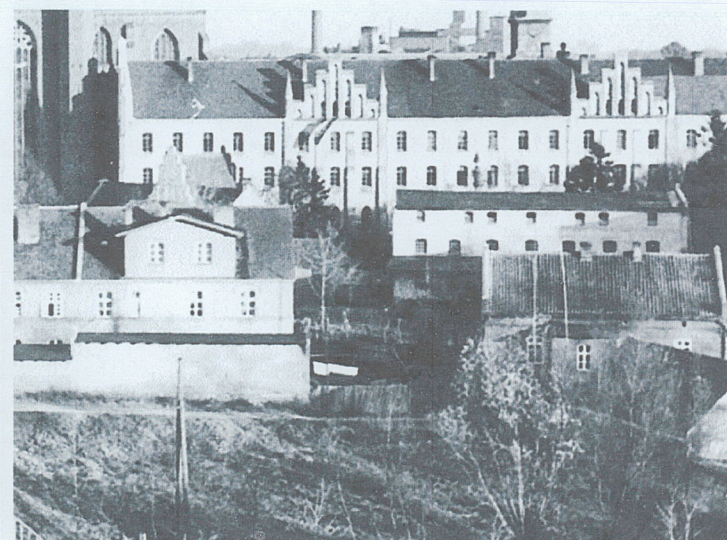
INSTALACJE: instalacja elektryczna, wodno-kanalizacyjna, ogrzewanie piecowe.

1. Miejscowość	PELPLIN	5. Obiekt (nazwa jak w karcie), adres	6. Zawartość załącznika
2. Gmina	Pelplin	DOM MŁYNARZA W ZESPOLE GOSPODARCZYM	MATERIAŁY ARCHIWALNE
3. Powiat	tczewski	KAPITUŁY KATEDRALNEJ	
4. Województwo	pomorskie	Pelplin, ul. Przysiań Jana Sobieskiego 3.	

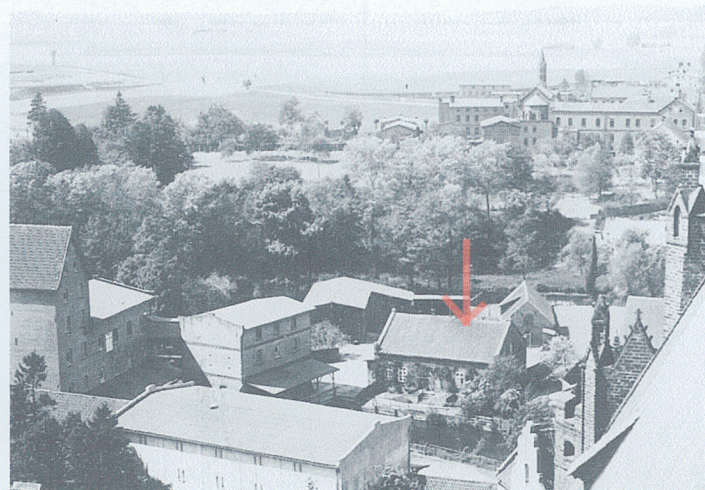
I. B. Solecki, S. Brzeziński, Był taki Pelplin, s. 4, 1998,

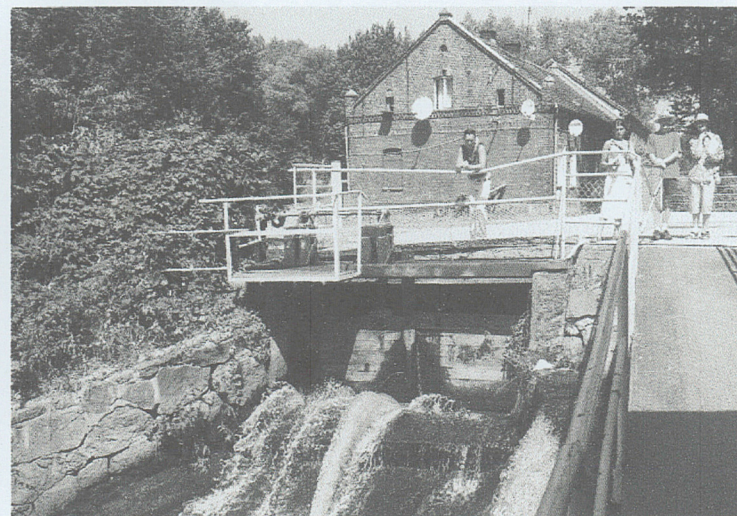
II. B. Solecki, S. Brzeziński, Był taki Pelplin, s. 73

III. Widok katedry i młyna w Pelplinie, 1916, [www. Fotopolska](http://www.fotopolska.pl)

IV. B. Solecki, S. Brzeziński, Był taki Pelplin, s.79

V. Widok budynku od strony pn.-wsch. i pd., (w:) E.Łużyniecka, s. 779

1. Miejscowość	PELPLIN	5. Obiekt (nazwa jak w karcie), adres	6. Zawartość załącznika
2. Gmina	Pelplin	DOM MŁYNARZA W ZESPOLE GOSPODARCZYM	SPIS ILUSTRACJI I FOTOGRAFIE
3. Powiat	tczewski	KAPITUŁY KATEDRALNEJ	
4. Województwo	pomorskie	Pelplin, ul. Przysiań Jana Sobieskiego 3.	

MATERIAŁY ARCHIWALNE:

- I. Widok od strony zach., 2.połowa XIX w., grafika,(w:) B. Solecki, S. Brzeziński, Pelplin dawny i współczesny, s. 68, Pelplin 2011
- II. Widok od strony zach., fotografia z końca XIX w. (w:) B. Solecki, S. Brzeziński, Był taki Pelplin, s.4, Pelplin 1998
- III. Widok Collegium Marianum i domu organisty, początek XX w., www. Fotopolska
- IV. Widok od strony Zachy 1925 r. (w:) B. Solecki, S. Brzeziński, Był taki Pelplin, s.479 Pelplin 1998
- V. Plan sytuacyjny wsi Pelplin, 1820, APG, sygnatura V-18/1122
- VI. Plan sytuacyjny kapituły, 1835, APG, sygnatura V-18/131

SPIS FOTOGRAFII:

1. Widok od strony pd.- wsch.
2. Elewacje pd. i zach..
3. Elewacja zach.
4. Elewacja wsch.
5. Elewacja pd.
6. Elewacja pn.
7. Elewacja wsch., ganek z żeliwną balustradą
8. Elewacja wsch., stolarka okienna
9. Elewacja wsch., stolarka okienna
10. Elewacja zach., drzwi w przybudówce
11. Przybudówka, drzwi do piwnicy, klamka
12. Piwnica, widok w kierunku pd.
13. Piwnica, widok w kierunku pn.
14. Schody na poddasze
15. Poddasze, więźba dachowa
16. Schody do piwnicy
17. Dwuskrzydłowe drzwi w mieszkaniu pd.
18. Jednoskrzydłowe drzwi w mieszkaniu pn.
19. Drzwi w mieszkaniu pn., klamka
20. Piec kaflowy w mieszkaniu pn.
21. Piec kaflowy w mieszkaniu pd.

2

3

4.

5

1. Miejscowość	PELPLIN	5. Obiekt (nazwa jak w karcie), adres	6. Zawartość załącznika
2. Gmina	Pelplin	DOM MŁYNARZA W ZESPOLE GOSPODARCZYM	FOTOGRAFIE
3. Powiat	tczewski	KAPITUŁY KATEDRALNEJ	
4. Województwo	pomorskie	Pelplin, ul. Przysiań Jana Sobieskiego 3.	

6.

7

8

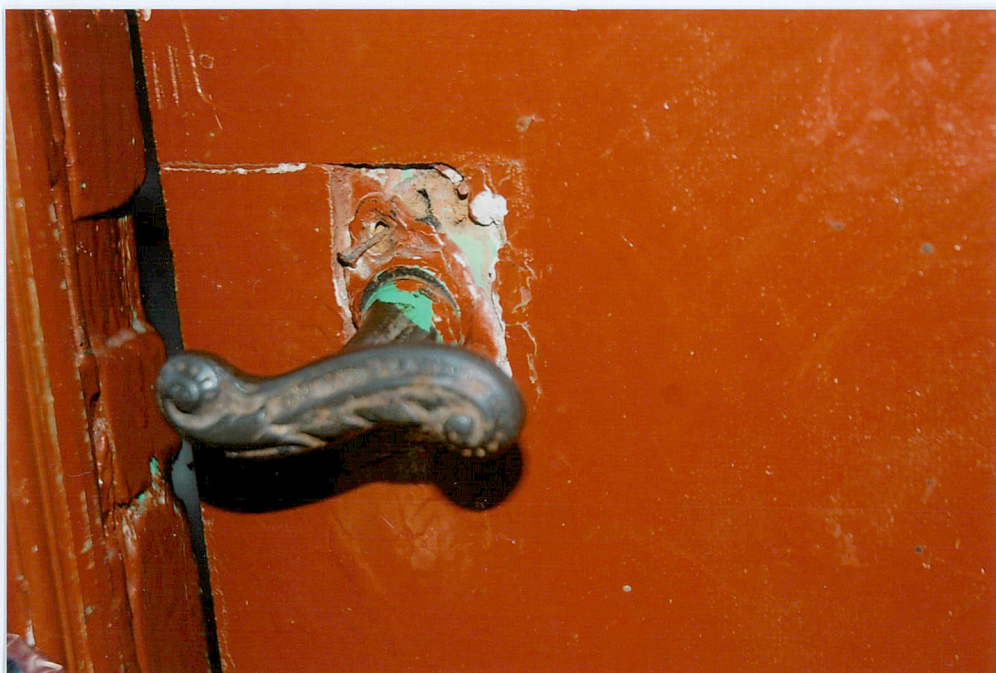

9.

10.

1. Miejscowość	PELPLIN	5. Obiekt (nazwa jak w karcie), adres	6. Zawartość załącznika
2. Gmina	Pelplin	DOM MŁYNARZA W ZESPOLE GOSPODARCZYM	FOTOGRAFIE
3. Powiat	tczewski	KAPITUŁY KATEDRALNEJ	
4. Województwo	pomorskie	Pelplin, ul. Przysiań Jana Sobieskiego 3.	

11.

12.

13.

14.

15.

1. Miejscowość	PELPLIN	5. Obiekt (nazwa jak w karcie), adres	6. Zawartość załącznika
2. Gmina	Pelplin	DOM MŁYNARZA W ZESPOLE GOSPODARCZYM	FOTOGRAFIE
3. Powiat	tczewski	KAPITUŁY KATEDRALNEJ	
4. Województwo	pomorskie	Pelplin, ul. Przystań Jana Sobieskiego 3.	

16.

17.

18.

19.

20.

21.